

Omezení volby práva na úrovni imperativních norem I.

Níže uvedený text je prvním textem ze tří částí, které autor zpracuje. Předložená první část se zabývá volbou práva, teorií imperativních norem a imperativními normami legis fori. V dalším článku zpracujeme imperativní normy legis causae a třetího státu. Konečně bude následovat článek věnující se veřejnému pořádku a výhradě veřejného pořádku. Autor si tak slibuje rozdělením textu větší čitelnost a přehlednost.

Volba práva. Pokud budeme hovořit o volbě práva, sluší se uvést, že tím máme především na mysli volbu práva v oblasti smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem – tedy učiněnou dle čl. 3 Nařízení Evropské Parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (dále jen Řím I.).

Volba práva představuje, slovy N. Rozehnalové, základní východisko a ústřední institut pro oblast závazků ze smluv.[1] Volba práva je opravdu fenoménem mezinárodního práva soukromého. Její výhody nesporně převažují nad nevýhodami. Uvedme si především: *právní jistotu, předvídatelnost a ekonomickou efektivitu*. [2] Jde o institut preventivního charakteru, který brání vzniku sporů. V případě vzniku takového sporu je volba práva řešena jako otázka prejudiciální. [3]

Autonomie vůle je téměř *univerzálně uznávána*. Spolu s výše uvedenými výhodami je třeba zdůraznit, že ona právní jistota je vyjádřena tím, že použitelné právo pro mezinárodní transakci je známé *ex ante* nikoliv *ex post* v případě sporu. [4]

Základní situace uvedená v čl. 3 odst. 1 Ř I. je literaturou považována za **tzv. neomezenou kolizní volbu práva**. Byť, jak uvádí autorka v citované učebnici, je toto tvrzení na základě následujících článků tvrzením *relativním*. Strany si mohou zvolit právní řád členského i nečlenského státu, mohou tak učinit pro celou smlouvu i pro její část. [5]

Zastáváme názor, že ona tvrzení o neomezenosti kolizní volby práva jsou sice pravdivými, ale je třeba ihned dodat, že zde existují určité *limity*. [6] Právě tyto limity budeme dále zkoumat.

Zaměříme se na situace, kdy je volba práva omezena z důvodu existence veřejného zájmu. V první části se zaměříme **na imperativní normy**. Položme si už na tomto místě otázku, na kterou budeme odpovídat na konci třetí části naší práce:

Je volba práva opravdu neomezená? Resp. omezují imperativní normy volbu práva? Jak intenzivně?

Imperativní normy. Pomineme-li akademické spory týkající se terminologie, je nutno uvést, že soukromoprávní předpisy nejsou jediným zdrojem úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem. [7] Do této oblasti zasahují i normy mající veřejnoprávní charakter. [8] Na soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem mají tyto normy zvláštní vliv a zasahují do něj, jak bude uvedeno podrobně níže.

Mluvíme-li o určité materii (zde imperativní normy), je nutno uvést (pokud existuje) jejich definici. Jedinečnou definici imperativních norem přineslo Nařízení Řím I. v čl. 9 odst. 1.

Tento odstavec zní:

„Imperativní ustanovení jsou ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoliv situaci, která spadá do oblasti jejich působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo.“

Tato definice vyplývá z judikovaného definičního vymezení imperativních norem Soudním dvorem Evropské unie (dále jen „SDEU“) ve věci *Arblade*.^[9] Mezi definičním vymezením imperativních norem v rozhodnutí *Arblade* a legální definici v čl. 9 odst. 1 Nařízení Řím I. lze ale spatřit jeden *důležitý rozdíl*. Nařízení zcela správně, na rozdíl od SDEU, zdůrazňuje, že imperativní normy mohou mít daleko širší rozsah aplikace (širší prostorovou působnost), než je území státu jejich vydání.^[10]

Definice obsažená v čl. 9 odst. 1 Nařízení Řím I. ještě skrývá další *důležitý moment*. I když z dikce definice jasně vyplývá výsadní právo národních soudů rozhodovat o tom, zda je určitý předpis imperativní, nelze opomíjet interpretační pravomoc SDEU, i když bude dosti úzká. Je totiž velmi pravděpodobné, že SDEU naváže ve své budoucí judikatuře na rozhodnutí ohledně procesního veřejného pořádku ve věci *Krombach*^[11] a vymezí také v oblasti kolizněprávních účinků imperativních norem určitý rámec, v jehož rozsahu bude moci být přiznán určitému předpisu imperativní charakter.^[12]

Je třeba zdůraznit *imperativní charakter* těchto norem. Imperativně si totiž vynucují svoji aplikaci na uvedené vztahy nezávisle na tom, zda jsou nebo nejsou součástí rozhodného právního řádu.^[13]

Tento bezprostřední vliv na mezinárodně situované soukromoprávní vztahy vytváří specifickou kolizně právní problematiku, jejíž podstatou je *přímé navázání* (resp. přímá použitelnost) na vztahy upravované mezinárodním právem soukromým. Tato oblast zkoumání v rámci mezinárodního práva soukromého bývá nazývána *„problematikou zvláštního navazování imperativních norem“*. Jejich mechanismus aplikace je odlišný od aplikace běžných kolizních norem.^[14]

N. Rozehnalová v citované učebnici odpovídá na otázku, proč se těmito normami zabývá mezinárodní právo soukromé? Jde o tzv. odsunutelnost vs. neodsunutelnost norem. Kromě jiného upozorňuje na zásadní rozdíl mezi kogentními normami a imperativními, kogentní lze odsunout pomocí volby práva, imperativní nikoliv (tedy tzv. *neodsunutelnost*). Nepodléhají kolizím, jejich aplikace má jiná pravidla.^[15]

Pro zřehlednění textu lze uvést následující *charakteristické znaky imperativních norem*:

- Imperativní normy mají zásadně veřejnoprávní charakter.
- Nemohou být v žádném případě zaměněny či nahrazeny cizím právem a je nutno je aplikovat přímo (bezpodmínečně).
- Jde o normy, které zasahují do soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, a jejich použití může mít důsledky pro právní postavení účastníků těchto vztahů, přesto nejsou součástí mezinárodního práva soukromého.
- Zásadním problémem v mezinárodním právu soukromém je, že na vztahy tímto odvětvím upravované mohou dopadat imperativní normy různých právních řádů, s kterými konkrétní vztah souvisí.^[16] Tento poslední charakteristický znak si vyžaduje následující klasifikaci:
 - imperativní normy, které jsou **součástí fóra**
 - imperativní normy, které jsou součástí jiného právního řádu (cizí imperativní normy), které dále rozlišujeme na:
 - imperativní normy **legis causae**
 - imperativní **normy právního řádu třetího státu**.^[17]

Jde o velmi rozsáhlou problematiku. Pro účely našeho článku postačí uvést ke každému druhu imperativních norem následující:

Imperativní normy legis fori

Jsou nejméně problematické. Je samozřejmou zásadou, že soudy a jiné orgány jsou povinny bez dalšího používat těchto norem, jež jsou součástí jejich vlastního právního řádu ve věcech, na které se vztahují. Tuto zásadu formuluje nařízení v čl. 9 odst. 2 Nařízení Řím I. Tyto normy je nutné aplikovat přímo, bezpodmínečně – jejich obligatorní použití je jejich vlastností.[18] Jde o normy absolutně nezávislé na kolizněprávním řešení daného vztahu s mezinárodním prvkem.[19]

Zda se jedná v konkrétních situacích o imperativní předpis musí posoudit *tuzemské soudy*. Výše uvedená definice v čl. 9 odst.1 Nařízení Řím I. může být určitě pro soudy členských států určitým vodítkem, i když obsahuje řadu neurčitých právních pojmů, které budou muset soudy vyložit. Nelze také vyloučit situace, kdy se určitá norma bude chovat jako imperativní, tentýž předpis však nebude mít za jiných konkrétních okolností takovou váhu, aby se jako imperativní předpis prosadil a převážil volbu práva nebo právo rozhodné určené na základě jiných kolizních pravidel.

Velmi výstižně uvádí A. Bonomi, že narozdíl od aplikace norem legis causae a norem třetího státu, nemusí tyto normy „dostat od Nařízení Ř I“ vzhledem k aplikaci tzv. „*given effect*“.[20]

Tomu se budeme podrobně věnovat v části druhé, kde se na tyto normy mající „*given effect*“ zaměříme přímo.

Uzavřeme problematiku imperativních norem legis fori konstatováním, že jejich *přímé a bezpodmínečné* navazování na soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem je všeobecně a bez pochyb přijímáno. Soud musí v případě řešení soukromoprávního sporu s mezinárodním prvkem především vyřešit, zda je možno určitý předpis považovat za imperativní. Je tak povinen činit ex officio v rámci římskoprávní zásady *iura novit curia*.



Petr Ševčík,

5. ročník Právnická fakulta MU, uchazeč o doktorské studium"

e-mail: pet.sevcik.ps@gmail.com

[1] ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T. Mezinárodní právo soukromé Evropské unie, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 72.

[2] Ibidem

[3] BĚLOHLÁVEK, A. J. Římská úmluva a Nařízení Řím I. Komentář. Praha: C. H. BECK, 2009. s. 586-587

[4] Magnus U., Mankowski, P. Rome I Regulation (2017) Munich: Sellier, 2017 s. 104-106

[5] ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T. Mezinárodní právo

soukromé Evropské unie, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 74.

[6] Ibidem

[7] PAUKNEROVÁ, M. Přímá aplikace administrativněsprávních norem v mezinárodním právu soukromém.

In Studie z mezinárodního práva. 1984, sv. 18. s. 146.

[8] Ibidem

[9] Rozsudek SDEU ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. (spojené věci) C-369/96 a C-376/96.

[10] HELLNER, M. Third Country Overriding Mandatory Rules in The Rome I Regulation: Old Wine in New

Bottles? Journal of Private International Law. 2009, č. 12. s. 457-458.

[11] Rozsudek ESD ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. C-7/98.

[12] BĚLOHLÁVEK, A. J. Římská úmluva a Nařízení Řím I. Komentář. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1353-

1354.

[13] PAUKNEROVÁ, M. Přímá aplikace administrativněsprávních norem v mezinárodním právu soukromém.

In Studie z mezinárodního práva. 1984, sv. 18. s. 146.

[14] PAUKNEROVÁ, M. Přímou použitelné administrativněprávní normy a mezinárodní právo soukromé.

Právník. 1983, roč. 122, č. 5. s. 478-479. ISSN 0324-7007.

[15] ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T. Mezinárodní právo soukromé Evropské unie, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 102-103.

[16] PAUKNEROVÁ, M. Přímou použitelné administrativněprávní normy a mezinárodní právo soukromé.

Právník. 1983, roč. 122, č. 5. s. 478-479. ISSN 0324-7007.

[17] ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného pořádku a mezinárodně kogentní normy. Právník. 2002, roč. 141, č. 6. s. 645. ISSN 0231-6625.

[18] BĚLOHLÁVEK, A. J. Římská úmluva a Nařízení Řím I. Komentář. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1357.

[19] PAUKNEROVÁ, M. Přímou použitelné administrativněprávní normy a mezinárodní právo soukromé.

Právník. 1983, roč. 122, č. 5. s. 478-479. ISSN 0324-7007.

[20] Magnus U., Mankowski, P. Rome I Regulation (2017) Munich: Sellier, 2017 s. 630-632.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Řádné prověření podnětu jako podklad pro místní šetření \(nález Ústavního soudu\)](#)
- [Přístupnost k vybraným výrobkům a službám po implementaci Směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/882 ze dne 17. dubna 2019 o požadavcích na přístupnost u výrobků a služeb - na koho dopadne nová právní úprava?](#)
- [Ověření podpisu advokátem a „nestrannost“ advokáta](#)
- [K jednomu z výkladových úskalí na úseku regulace slev](#)
- [Fungování Rady pro rozhodování sporů podle Červené knihy FIDIC](#)
- [Ohrožení pobídek v modelu bez investičního poradenství?](#)
- [Klíčová reforma ochrany průmyslových vzorů Evropské unie: Co se změní?](#)
- [Jak na návrh na vydání elektronického platebního rozkazu neboli „EPR“?](#)
- [Povinnosti českých s.r.o. a a.s. vůči zahraničním mateřským firmám: praktický přehled](#)

- [Musíte znovu vybojovat stavební povolení, když vydané územní rozhodnutí zrušil soud?](#)
- [Prohlášení a záruky v korporálních smlouvách jako cár papíru?](#)